

اعتباریابی مدل توسعه حرفه ای معلمان دوره ابتدایی

یعقوب جهان‌دیده^۱، جعفر قهرمانی^۲، حسین بقایی^۳

چکیده

پژوهش حاضر، با هدف اعتباریابی مدل توسعه حرفه ای معلمان دوره ابتدایی آذربایجانشرقی انجام پذیرفت. روش پژوهش حاضر از لحاظ هدف، کاربردی و بر مبنای ماهیت داده‌ها نیز از نوع توصیفی-پیمایشی می باشد. در بخش کمی محیط آماری پژوهش شامل، تمام معلمان ابتدایی آذربایجانشرقی به تعداد تقریباً ۳۵۰۰ نفر بودند. جهت برآورد حجم نمونه مورد نیاز در بخش کمی پژوهش با استفاده از فرمول کوکران و تقریباً ۳۵۰ نمونه انتخاب شدند. و با نمونه‌گیری تصادفی طبقه ای نسبی، انتخاب نمونه‌ها صورت گرفت. برای گردآوری داده‌ها در پژوهش حاضر از ابزارهای مصاحبه و پرسشنامه استفاده شد. روایی و پایایی ابزارها مورد بررسی و تأیید قرار گرفتند. در بخش کمی نیز، در قسمت استنباطی برای پاسخ به سؤال‌های پژوهش از آزمون‌هایی نظیر همبستگی پیرسون، آزمون تی تک نمونه‌ای، مدل‌سازی معادلات ساختاری (تحلیل عاملی تأییدی) با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS-v21 و Lisrel-v8.8 نیز بهره گرفته شد. نتایج حاصل از تحلیل عاملی نشان داد که از میان ۱۲۰ شاخص (گویه) موجود، ۱۸ مؤلفه‌ی اصلی شناسایی شدند. بر این اساس، مؤلفه‌های دانش، مهارت و نگرش به‌عنوان عوامل تشکیل دهنده و عوامل فناوری‌های آموزشی و شایستگی‌های شخصی و عوامل زمینه‌ای به‌عنوان عوامل مؤثر شناسایی شدند.

واژه‌های کلیدی: توسعه، معلمان فناوریهای آموزشی، شایستگی‌های شخصی.

^۱ گروه علمی حکمرانی آموزشی و سرمایه انسانی، واحد مرند، دانشگاه آزاد اسلامی، مرند، ایران yaqoub.jahandeh@iau.ir

^۲ گروه علمی حکمرانی آموزشی و سرمایه انسانی، واحد مرند، دانشگاه آزاد اسلامی، مرند، ایران. (نویسنده مسئول) jafar.ghahramani@iau.ir

^۳ گروه علمی مطالعات تربیتی و برنامه ریزی درسی، واحد مرند، دانشگاه آزاد اسلامی، مرند، ایران. ۵۱۹۸۴۱۶۹۵۶@iau.ir

Validation of the professional development model for elementary school teachers

Abstract

Abstract

The present study was conducted with the aim of validating a professional development model for elementary school teachers in East Azerbaijan. The method of the present study is applied in terms of purpose and descriptive-survey based on the nature of the data. In the quantitative part, the statistical environment of the study included all elementary school teachers in East Azerbaijan, approximately 3,500 people. In order to estimate the required sample size in the quantitative part of the study, approximately 350 samples were selected using the Cochran formula. And the samples were selected using stratified random sampling. Interview and questionnaire tools were used to collect data in the present study. The validity and reliability of the tools were examined and confirmed. In the quantitative part, in the inferential part, tests such as Pearson correlation, one-sample t-test, structural equation modeling (confirmatory factor analysis) were also used to answer the research questions using SPSS-v21 and Lisrel-v8.8 software. The results of factor analysis showed that 18 main components were identified from 120 existing indicators (items). Accordingly, the components of knowledge, skills, and attitude were identified as constituent factors, and the factors of educational technologies and personal competencies and contextual factors were identified as effective factors.

Keywords: Development, teachers of educational technologies, personal competencies.

۱. مقدمه

در سپهر پویای آموزش و پرورش، معلمان ستون‌های اصلی تحقق اهداف تعلیم و تربیت هستند. تضمین کیفیت آموزشی و پرورش نسل آینده‌ساز، مستلزم به‌روزرسانی و ارتقای مستمر ظرفیت‌های حرفه‌ای این عناصر کلیدی است. در این راستا، طراحی و اعتباریابی مدل‌های توسعه حرفه‌ای معلمان، به عنوان ضرورتی انکارناپذیر مطرح می‌گردد. مدل‌هایی که فراتر از آموزش‌های مقطعی، پاسخی جامع به نیازهای چندبعدی معلمان در دنیای پیچیده امروز باشند. یک مدل توسعه حرفه‌ای اثربخش باید بر پایه‌ای از دانش، عمیق و روزآمد استوار باشد. دانشی که حوزه‌های تخصصی رشته‌ای، علوم تربیتی، روانشناسی یادگیری و شناخت فراگیران را دربرمی‌گیرد. با این حال، صرف دانش نظری کافی نیست. تبدیل این دانش به عمل مؤثر، مستلزم تسلط بر مهارت‌های، گوناگون است؛ مهارت‌های طراحی آموزشی، مدیریت کلاس درس، ارزشیابی کیفی، تفکر انتقادی و حل مسئله، که معلم را به هنرمندی چیره‌دست در صحنه تعامل آموزشی بدل می‌سازد.

در کنار دانش و مهارت، نگرش‌های حرفه‌ای معلمان نقشی تعیین‌کننده دارد. نگرش مثبت نسبت به یادگیری مادام‌العمر، اشتیاق به تدریس، تعهد اخلاقی، انعطاف‌پذیری، احترام به تفاوت‌های فردی و باور به توانمندی همه دانش‌آموزان، روح حاکم بر عمل آموزشی را تشکیل می‌دهد. توسعه حرفه‌ای باید به تقویت این نگرش‌های بنیادین بپردازد. امروزه به‌کارگیری اثربخش فناوری‌های آموزشی، به یکی از شاخص‌های مهم شایستگی حرفه‌ای معلمان تبدیل شده است. مدل توسعه حرفه‌ای باید توانایی معلمان را در انتخاب، ادغام و استفاده خلاقانه از فناوری‌ها برای تسهیل یادگیری عمیق و پاسخگویی به نیازهای متنوع دانش‌آموزان، مورد توجه قرار دهد.

علاوه بر ابعاد فنی و آموزشی، بروز شایستگی‌های شخصی، معلمان، همچون هوش هیجانی، توانایی ارتباط مؤثر، تاب‌آوری، خلاقیت و رهبری آموزشی، نقشی حیاتی در موفقیت آنان و ایجاد محیط یادگیری مثبت ایفا می‌کند. توسعه حرفه‌ای باید به پرورش این شایستگی‌های نرم نیز بپردازد. سرانجام، غفلت از عوامل زمینه‌ای، می‌تواند هر مدل توسعه حرفه‌ای را با شکست مواجه سازد. ویژگی‌های مدرسه، فرهنگ سازمانی، حمایت‌های مدیریتی، منابع موجود، بافت اجتماعی-فرهنگی جامعه و سیاست‌های کلان آموزشی، همگی بر پذیرش، اجرا و اثربخشی برنامه‌های توسعه حرفه‌ای تأثیر مستقیم دارند. یک مدل معتبر باید این عوامل را به دقت شناسایی و در طراحی خود لحاظ کند. تحقیقات در حوزه توسعه حرفه‌ای معلمان به خصوص در مقطع ابتدایی، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در دنیای امروز آموزش و پرورش به عنوان یکی از ارکان اصلی توسعه اجتماعی و اقتصادی شناخته می‌شود. معلمان به عنوان کلیدیترین عوامل در فرایند یاددهی-یادگیری باید به طور مداوم مهارت‌ها و دانش خود را به روز کنند. این امر نه تنها به بهبود کیفیت تدریس کمک می‌کند، بلکه بر

یادگیری و پیشرفت دانش آموزان نیز تاثیر مستقیم دارد. توسعه حرفه ای معلمان باید به گونه ای طراحی شود که پاسخگوی نیازهای آموزش معلمان و دانش آموزان باشد. با توجه به تغییرات سریع در علم فناوری معلمان باید مهارت های جدیدی را فراگیرند تا بتوانند بطور موثر با چالش های جدید در یاددهی و یادگیری برخورد کنند. از این رو، نیاز به طراحی مدلی که بتواند این نیازها را شناسایی و برآورده کند، امری ضروری است مدلهای مختلف توسعه حرفه ای می توانند به معلمان در ارتقاء مهارت ها و توانایی های خود کمک کنند. همچنین مدلهای مبتنی بر همکاری و مشارکت، به معلمان این امکان را می دهند که از تجربیات یکدیگر بهره مند شوند و به شکل موثرتری به چالش های آموزش پاسخ دهند (دارلینگ و هاموند، ۱۹۹۹) همچنین برنامه های توسعه حرفه ای که به صورت مستمر و منسجم اجرا می شوند، می توانند منجر به افزایش انگیزه و رضایت شغلی معلمان شوند (کیوسکی، ۲۰۰۰). همچنین معلمان در صورتی که در فرایند های حرفه ای سازی مشارکت فعال را داشته باشند احساس مالکیت بیشتری بریادگیری خواهند داشت این احساس مالکیت می تواند به افزایش انگیزه و بهبود کیفیت تدریس منجر شود. بنابراین طراحی یک مدل که شامل عناصر مشارکتی و تعامل بین معلمان باشد، میتواند تاثیرات مثبتی بر عملکرد آموزشی را داشته باشد. یکی دیگر از جنبه های مهم توسعه حرفه ای معلمان اعتباریابی مدلهای آموزشی است. اعتبار یک مدل به معنای توانایی آن در تحقق اهداف آموزش و بهبود عملکرد معلمان است. در این راستا نیاز به پژوهشهای علمی و مبتنی بر شواهد برای ارزیابی کارایی این مدلها احساس میشود (دیسمون، ۲۰۰۴). همچنین در نظر گرفتن نیازهای خاص معلمان دوره ابتدایی و شرایط آموزش آنها به ویژه در جوامع مختلف، میتواند به طراحی مدلهای موثرتر منجر شود. و همچنین معلمان ابتدایی با چالشهایی مانند مدیریت کلاس و نیازهای متنوع دانش آموزان مواجه هستند که باید در طراحی مدل توسعه حرفه ای در نظر گرفته شوند (فلچر و زیگلر، ۲۰۰۹).

یکی دیگر از جنبه های مهم در توسعه حرفه ای معلمان اعتبارسنجی مدلهای آموزشی است. اعتبار یک مدل به معنای توانایی آن در تحقق اهداف آموزشی و بهبود عملکرد معلمان است. در این راستا نیاز به پژوهش علمی و مبتنی بر شواهد برای ارزیابی کارایی این مدلها احساس می شود (بورکو، ۲۰۰۴) پژوهش به دنبال طراحی و اعتبارسنجی یک مدل جامع برای توسعه حرفه ای معلمان دوره ابتدایی است که می تواند به بهبود کیفیت آموزش و یادگیری کمک کند.

بنابراین ضرورت و اهمیت این پژوهش در اعتباریابی مدل توسعه حرفه ای معلمان، نه تنها به ارتقاء کیفیت آموزش، بلکه به بهبود وضعیت یادگیری دانش آموزان و در نهایت ارتقاء نظام آموزش کشور مرتبط می شود.

این موضوع همچنین می تواند به عنوان یک نقطه شروع برای پژوهش های آینده در حوزه توسعه حرفه ای معلمان مورد توجه قرار گیرد.

مطالعات مختلفی در این زمینه انجام شده که به چند مورد آن اشاره می کنیم:

- زهرا صباغیان (۱۴۰۲) در پژوهشی تحت عنوان ارائه چارچوبی برای صلاحیت حرفه ای معلمان و دلالت های آن جهت بازطراحی برنامه درسی تربیت معلم بر اساس سنتز پژوهی انجام داد این پژوهش چارچوبی برای صلاحیت های حرفه ای معلمان ارائه کرده و دلالت های آن را برای بازطراحی برنامه درسی تربیت معلم بررسی نموده است. مطالعه با رویکرد سنتز پژوهی انجام شده و به توسعه حرفه ای معلمان از منظر برنامه درسی پرداخته است.

- مسعود طاهرپور کلانتری (۱۴۰۱) در پژوهشی تحت عنوان الگوی مفهومی توسعه حرفه ای معلمان ابتدایی با رویکرد آینده پژوهی پرداخته است روش پژوهش نظریه ای و کاربردی بوده و از کدگذاری باز، محوری و گزینشی برای تحلیل داده ها استفاده شده است. نتایج به تبیین نقش معلمان به عنوان هسته مرکزی نظام آموزشی و لزوم توجه به شبکه های انسانی در توسعه حرفه ای پرداخته است.

- جلایی فر و عبداللهی (۱۴۰۰) پژوهشی با عنوان شناسایی شایستگی های توسعه حرفه ای اعضای تازه استخدام شده انجام داد. در نهایت شایستگی های آموزشی، پژوهشی، سازمانی، فردی، اخلاقی، ارزشی، خدماتی و بین المللی به عنوان شایستگی های بالندگی حرفه ای معلمان تازه استخدام شده شناسایی شدند.

- دسیمون و پاک (۲۰۲۳)، در پژوهش خود با عنوان "مدلی را برای توسعه حرفه ای معلمان در عصر دیجیتال طراحی کردند این مدل بر استفاده از فناوری، یادگیری ترکیبی و مهارت های دیجیتال معلمان تمرکز دارد. اعتباریابی این مدل از طریق مصاحبه های نیمه ساختارمند و تحلیل عاملی تأییدی انجام شد و نشان داد که معلمان با استفاده از این مدل، مهارت های تدریس خود را بهبود بخشیدند.

- دارلینگ-هاموند و همکارانش (۲۰۲۲)، در پژوهشی به عنوان مدلی برای توسعه حرفه ای معلمان ارائه کردند که بر یادگیری مداوم، همکاری و بازخورد مبتنی بر کلاس درس تأکید دارد این مدل با استفاده از روش های کیفی و کمی اعتباریابی شد و نتایج نشان داد که برنامه های توسعه حرفه ای مبتنی بر عمل و حمایت مستمر، تأثیر قابل توجهی بر بهبود عملکرد معلمان و یادگیری دانش آموزان دارد.

- برتون (۲۰۲۰)، در پژوهش تحت عنوان عوامل آموزش دهنده رهبری برای گرفتن مدرک دکترا، برای مواجه شدن با نیازهای توسعه حرفه ای دریافت که دانشجویان سطح کارشناسی ارشد که به دنبال مدرک دکترا در آموزش و پرورش بودند در هنگام فراهم آوردن فرصت های یادگیری، تجربی و پشتیبانی عمیق از طریق برنامه های خود پیشرفت حرفه ای پیدا کردند. معلمانی که به دنبال داشتن

مدرک دکترا در آموزش و پرورش برای رفع نیازهای حرفه‌ای خود در توسعه هستند باید به دنبال فرصت‌های آموزش عالی باشند که شامل دوره‌های مربیگری و فرصت‌های یادگیری تجربی است.

۱.۲ اهداف پژوهش:

-هدف کلی:

- اعتبار یابی مدل توسعه حرفه‌ای معلمان دوره ابتدایی.

-اهداف فرعی:

- شناسایی مؤلفه‌های توسعه حرفه‌ای معلمان دوره ابتدایی.

- اعتبار یابی مدل توسعه حرفه‌ای معلمان دوره ابتدایی.

۳. روش شناسی تحقیق

این پژوهش از نظر هدف از نوع مطالعات کاربردی- توسعه‌ای به شمار می‌رود که به روش توصیفی-پیمایشی انجام شده است. در بخش کمی، جهت آگاهی از اعتبارمدل ارائه شده، جامعه آماری پژوهش، شامل، تمام معلمان ابتدایی آذربایجانشرقی که مشغول به کار و به روش تصادفی طبقه‌ای نسبی بر اساس جدول مورگان-جرسی انتخاب شدند. جهت برآورد حجم نمونه مورد نیاز در بخش کمی پژوهش از جدول مورگان-جرسی استفاده شد. لازم به ذکر است که برای انتخاب نمونه‌ها از نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای نسبی استفاده شد. این نمونه‌گیری، بدین جهت مورد استفاده قرار گرفت که مناطق آموزش و پرورش در آذربایجانشرقی دارای پراکندگی جغرافیایی هستند. بدین منظور ابتدا این مناطق به شمال-جنوب-شرق-غرب-مرکزی تقسیم و از هر منطقه به صورت تصادفی نسبی معلمان در این مدارس گزینش می‌شوند. روش گردآوری داده‌ها در تحقیق حاضر با توجه به موضوع و اهداف تحقیق از روش کتابخانه‌ای و پرسشنامه استفاده شده است. در بخش کم ی با توجه به سؤالهای پژوهش از روشهای آمار توصیفی و استنباطی استفاده شده است.

▪ آمار توصیفی برای توصیف ویژگی‌های جمعیت شناختی که داده‌های آن از پرسشنامه به‌دست آمد از درصد، فراوانی، جداول، اشکال و نمودار استفاده شد و همچنین به‌منظور توصیف متغیرهای پژوهش از میانگین، انحراف معیار، چولگی و کشیدگی بهره گرفته شد. لازم به ذکر است که عملیات مربوط به آمار توصیفی با استفاده از نرم‌افزار SPSS-۲۱ انجام شد.

▪ آمار استنباطی در بخش استنباطی برای پاسخ به سؤالهای پژوهش از آزمونهای نظیر همبستگی پیرسون، تحلیل عاملی تأییدی و تحلیل عاملی اکتشافی با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS-V۲۱، SMART PLS-V۲ و LISREL-V۸ بهره گرفته شد.

۴. نتایج و تجزیه و تحلیل یافته ها

- توصیف آماری متغیرهای پژوهش:

جدول (۱): توصیف آماری متغیرهای پژوهش

سازه	بعد	مؤلفه	میانگین	انحراف استاندارد	چولگی	کشیدگی	آماره k-s
توسعه حرفه ای معلمان دوره ابتدایی	دانش	دانش محتوایی	۳/۲۴	۰/۰۴	-۰/۲۲	۰/۱۲	۰/۶۰۱
		دانش تدریس	۳/۲۲	۰/۰۴	۰/۱۷	۰/۰۱	۰/۵۸۴
		دانش ارزشیابی	۳/۲۵	۰/۰۴	۰/۱۶	۰/۰۱	۰/۷۴۸
	مهارت	مهارت توسعه حرفه ای مستمر	۳/۴۲	۰/۰۴	۰/۲۶	-۰/۳۷	۰/۷۷۳
		استفاده از روشهای فنون تدریس	۳/۱۵	۰/۰۴	۰/۴۱	-۰/۱۴	۰/۷۵۵
		ارزشیابی و سنجش	۳/۳۷	۰/۰۴	۰/۳۳	-۰/۳۳	۰/۶۹۵
	نگرش	روحیه مشارکتی	۲/۹۵	۰/۰۴	۰/۱۳	۰/۰۳	۰/۵۴۶
		نگرش نسبت به تغییر	۳/۲۳	۰/۰۴	۰/۲۶	۰/۱۲	۰/۶۴۸
		نگرش نسبت به دانش اموزان	۳/۱۳	۰/۰۴	-۰/۱۷	۰/۱۳	۰/۶۲۳
عوامل اثرگذار بر توسعه حرفه ای معلمان دوره ابتدایی	فناوری های آموزشی	ادغام فناوری در تدریس	۳/۱۷	۰/۰۴	۰/۳۳	-۰/۰۲	۰/۷۷۷
		سواد دیجیتال	۳/۰۲	۰/۰۴	-۰/۱۱	۰/۲۱	۰/۶۴۵
		یادگیری ترکیبی	۳/۰۳	۰۴/۰	-۰/۱۷	۰۲/۰	۰/۵۷۲
	شناسی های شخصی	خلاقیت و نوع اوری و انعطاف پذیری	۳/۲۹	۰/۰۴	۰/۲۴	-۰/۲۳	۰/۷۰۲
		مسئولیت پذیری و تعهد حرفه ای	۳/۳۵	۰/۰۴	۰/۳۷	-۰/۲۳	۰/۶۴۷
		اخلاق حرفه ای و صداقت	۳/۳۷	۰/۰۴	۰/۵۲	-۰/۳۲	۰/۵۷۲
	عوامل	ها و حمایت های آموزشی سیاست	۳/۰۵	۰/۰۴	۰/۵۷	-۰/۳۹	۰/۷۰۴

زمینه ای	فرهنگ سازمانی مدرسه	۳/۴۳	۰/۰۳	۰/۲۹	-۰/۲۶	۰/۷۰۲
----------	---------------------	------	------	------	-------	-------

منبع: نتایج تحقیق

-بررسی نرمال بودن متغیرهای پژوهش

نرمال بودن داده‌های مربوط به متغیرهای پژوهش با استفاده از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف مورد بررسی قرار گرفت که نتایج آن در جدول زیر منعکس شده است.

جدول (۲)، خلاصه آزمون کولموگروف-اسمیرنوف

سازه	بعد	مؤلفه	آماره آزمون	سطح معناداری
توسعه حرفه ای معلمان دوره ابتدایی	دانش	دانش محتوایی	0,258	0,602
		دانش تدریس	0,210	0,583
		دانش ارزشیابی	0,673	0,749
	مهارت	مهارت توسعه حرفه ای مستمر	0,747	0,772
		مهارت استفاده از روشهای فنون تدریس	0,693	0,756
		مهارت ارزشیابی و سنجش	0,508	0,694
	نگرش	روحیه مشارکتی و همکاری	0,112	0,545
		نگرش نسبت به تغییر	0,379	0,647
		نگرش نسبت به دانش آموزان	0,311	0,622
عوامل اثرگذار بر توسعه حرفه ای معلمان دوره ابتدایی	فناوریهای آموزشی	ادغام فناوری در تدریس	0,765	0,778
		سواد دیجیتال	0,374	0,646
		یادگیری ترکیبی	0,178	0,571
	شایستگی های	خلاقیت و نوع	0,532	0,703

		شخصی	آوری و انعطاف پذیری		
			مسئولیت پذیری و تعهد حرفه ای	0,374	0,646
			اخلاق حرفه ای و صداقت	0,178	0,571
		عوامل زمینه ای	سیاست ها و حمایت های آموزشی	0,532	0,703
			فرهنگ سازمانی مدرسه	0,528	0,701

منبع: نتایج تحقیق

- آزمون تی تک نمونه:

برای اینکه بدانیم وضعیت مؤلفه‌های شناسایی شده به چه میزان است، با توجه به نرمال بودن توزیع داده‌ها و مقیاس فاصله‌ای متغیرها از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شد.

در این قسمت با توجه به اینکه مقیاس ۵ درجه‌ای است، ارزش عددی برای مقایسه با آماره تی را عدد ۳ در نظر گرفتیم. در ادامه فرض صفر و پژوهش برای این سؤال آورده شده است:

$$H_0: \mu = 3$$

$$H_1: \mu \neq 3$$

نتیجه آزمون تی تک نمونه‌ای در جدول زیر آورده شده است.

جدول (۳): آزمون تی تک نمونه‌ای به منظور بررسی وضعیت موجود

سازه	بعد	مؤلفه	ارزش آزمون = ۳			
			مقدار تی	Sig,	اختلاف میانگین	فاصله اطمینان ۹۹ درصد
						اختلاف
						حد پایین
						حد بالا
۱	دانش	دانش محتوایی	۵,۵۸	۰,۰۰۰	۰,۲۲	۰,۱۲
						۰,۳۳

عوامل مؤثر بر توسعه حرفه ای معلمان دوره ابتدایی	مهارت	دانش تدریس	۶,۴۷	۰,۰۰۰	۰,۲۳	۰,۱۴	۰,۳۲
		دانش ارزشیابی	۶,۶۵	۰,۰۰۰	۰,۲۶	۰,۱۶	۰,۳۶
		توسعه حرفه ای مستمر	۶,۵۹	۰,۰۰۰	۰,۲۴	۰,۱۴	۰,۳۳
		استفاده از روش های فنون تدریس	۱۰,۳۳	۰,۰۰۰	۰,۴۰	۰,۳۰	۰,۵۰
		ارزشیابی و سنجش	۴,۴۵	۰,۰۰۰	۰,۱۷	۰,۰۷	۰,۲۸
	نگرش	روحیه مشارکتی و همکاری	۹,۳۸	۰,۰۰۰	۰,۳۶	۰,۲۶	۰,۴۶
		نگرش نسبت به تغییر	۸,۵۲	۰,۰۰۰	۰,۳۱	۰,۲۲	۰,۴۱
		نگرش نسبت به دانش آموزان	-۰,۸۲	۰,۰۰۰	-۰,۰۴	-۰,۱۵	۰,۰۸
	فن اوری های آموزشی	ادغام فن اوری در تدریس	۵,۶۱	۰,۰۰۰	۰,۲۱	۰,۱۱	۰,۳۱
		سواد دیجیتال	۳,۰۹	۰,۰۰۰	۰,۱۴	۰,۰۲	۰,۲۵
یادگیری ترکیبی		۲,۷۰	۰,۰۰۰	۰,۱۰	۰,۰۰	۰,۲۱	
شایستگی شخصی		خلاقیت و نوع آوری وانعطاف پذیری	۴,۹۱	۰,۰۰۰	۰,۱۹	۰,۰۹	۰,۳۰
		مسولیت پذیری و تعهد حرفه ای	۰,۱۵	۰,۰۰۰	۰,۰۱	-۰,۱۱	۰,۱۲
	اخلاقی حرفه ای و صداقت	۰,۹۱	۰,۰۰۰	۰,۰۴	-۰,۰۷	۰,۱۵	

۰,۱۸	-۰,۰۲	۰,۰۸	۰,۰۰۰	۱,۹۹	سیاست ها و حمایت های آموزشی	عوامل زمینه ای	
۰,۴۱	۰,۱۹	۰,۳۰	۰,۰۰۰	۷,۲۷	فرهنگ سازمانی مدرسه		

منبع: نتایج تحقیق

همان طور که در جدول مشاهده می شود، سطح معناداری در همه مؤلفه ها (به غیر از مؤلفه های نسبت به تغییر، مسولیت پذیری و اخلاق حرفه ای و سیاست های آموزشی کمتر از ۰/۱ می باشد، بنابراین فرض صفر با ۹۰ درصد اطمینان برای این مؤلفه ها رد و فرض پژوهش تأیید می شود. به عبارت دیگر، وضعیت این مؤلفه ها در حد مطلوب با توجه به اختلاف میانگین که اعدادی مثبت هستند است. اما برای مؤلفه های نسبت به تغییر مسولیت پذیری و اخلاق حرفه ای، سازمانی و سیاست های آموزشی در سطح معناداری آزمون بیشتر از ۰/۱ می باشد بنابراین، فرض فرض برای این مؤلفه ها قبول می شود.

جدول (۳): همبستگی بین عوامل

عوامل موثر بر توسعه حرفه ای معلمان دوره ابتدایی				
عوامل زمینه ای	شایستگی های شخصی	فن آوری های آموزشی		
**۰,۷۴۹	**۰,۸۶۸	**۰,۸۸۰	همبستگی	توسعه حرفه ای معلمان دوره ابتدایی
۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	Sig.	

منبع: یافته های تحقیق

همان طور که از جدول فوق مشخص است، علامت ** نشان دهنده وجود همبستگی بین متغیرهای پژوهش در سطح ۰/۰۱ را نشان می دهد. یعنی، بین متغیرها رابطه مستقیم وجود دارد. شدت رابطه نیز از جدول فوق قابل مشاهده است.

- جدول (۴) شاخص‌های برازش تحلیل مسیر مدل

شاخص های برازش		نام شاخص
مقدار	حد مجاز	
۲/۴۹	کمتر از ۳	Chi-square/fd
۰/۰۶۷	کمتر از ۰/۱	RMSEA (ریشه میانگین خطای برآورد)
۰/۹۸	بزرگتر از ۰/۹	CFI (برازندگی تعدیل یافته)
۰/۹۷	بزرگتر از ۰/۹	NFI (برازندگی نرم شده)
۰/۹۴	بزرگتر از ۰/۹	GFI نیکویی برازش
۰/۹۲	بزرگتر از ۰/۹	AGFI نیکویی برازش تعدیل شده

منبع: یافته های تحقیق

۵. جمع بندی و نتیجه گیری

یافته‌های مربوط به سؤال اول پژوهش: ابعاد، مؤلفه‌ها، ملاک‌ها، شاخص‌ها و نشانگرهای توسعه حرفه ای معلمان دوره ابتدایی کدام‌اند؟

نتایج حاصل از تحلیل عاملی نشان می‌دهد که از میان شاخص‌های (گویه) موجود، ۱۸ مؤلفه‌ی اصلی شناسایی شدند. بر این اساس، مؤلفه‌های دانش، مهارت، نگرش به‌عنوان عوامل تشکیل دهنده و عوامل فناوری‌های آموزشی، عوامل شایستگی‌های شخصی و عوامل زمینه‌ای به‌عنوان عوامل مؤثر شناسایی شدند.

در ارتباط با این یافته پژوهش، برخی پژوهشگران به نتایجی همسو دست یافتند که به ذکر چندی اشاره می‌گردد. کشت ورز و اناری نژاد (۱۳۹۸)، در پژوهشی نشان‌دادند که بین نمرات توسعه حرفه ای معلمان شرکت کرده در فرایند معلمانی که شرکت نکرده در این فرایند تفاوت معناداری وجود دارد؛ همچنین نتایج نشان داد که بین نمرات معلمان شرکت کرده و شرکت نکرده در فرایند ها و استاندارد های طراحی شده برنامه‌ریزی آموزشی، وایجاد و حفظ جو یادگیری، اجرا و انجام تدریس، سنجش و برقراری ارتباط با نتایج یادگیری، ارزیابی و انعکاس یادگیری و آموزش، همکاری بیشتر معلمان، فعالیت حرفه ای درجهت تقویت دانش‌محتوایی تکنولوژی آموزشی تفاوت معناداری وجود دارد. از این رو می‌توان گفت که روش های نوین تدریس می‌تواند منجر به توسعه توانمندیهای معلمان شود. عربان (۱۳۹۸)، نیز در پژوهشی عنوان کردند که علی‌رغم آهنگ سریع اتخاذ این شکل

از توسعه‌ی حرفه‌ای، این رویکرد هنوز هم در کشورهای دیگر غیر از ژاپن، جدید و تازه محسوب می‌شود و بنابراین مدارس و معلمان در این کشورها هنوز در مرحله‌ی اولیه‌ی اتخاذ نوآوری برای نظام‌های آموزشی خود هستند. مجموعه‌ای از ادبیات تدریس‌پژوهی وجود دارد، اما ما هنوز درک روشن و گسترده‌ای از یادگیری معلم با انگیزه از تدریس‌پژوهی نیز الگوی جا افتاده‌ای برای آن نداریم. نتایج پژوهش که با مرور مبانی نظری انجام شده است نشان می‌دهد که روش تدریس‌پژوهی بر یادگیری معلمان تأثیر می‌گذارد. این یادگیری هم به صورت رسمس و هم غیر رسمی ایجاد می‌شود. استوک و همکاران (۲۰۲۰)، در پژوهشی نشان می‌دهند که استفاده از فناوریهای آموزشی بر توسعه شغلی معلمان تأثیرگذار است، ضمن اینکه این رویکرد بر حمایت معلمان از روش تدریس و محتوای درس می‌افزاید. گادفری و همکاران (۲۰۱۹)، نیز در پژوهشی نشان دادند که استفاده از روشهای فنون تدریس به مهارت افزایی و توسعه مهارت‌های حرفه‌ای معلمان کمک می‌کند. این مهارتها را مهارت دانشی، نگرشی و قابلیت دانسته اند.

– یافته‌های مربوط به سوال دوم: مدل ارائه شده از چه میزان اعتبار برخوردار است؟

برای پاسخ به سوال فوق در ابتدا، استنباط شد که بین عوامل روابط مستقیم وجود دارد. همانگونه که شاخص‌های خی-دو و RMSEA در فصل چهارم مشاهده می‌شود، مدل برازش مناسبتری را به داده‌ها ارائه می‌کند. از اینرو برازش مدل ارائه شده در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفت و نتایج نشان داد که بر اساس معیارهای برازش، مدل نهایی ارائه شده از برازش مطلوبی برخوردار است. مدل توسعه حرفه‌ای معلمان ابتدایی ارائه شده در این پژوهش از طریق روش‌های علمی متعددی مورد اعتبار یابی قرار گرفته است. ابتدا اعتبار محتوا با استفاده از نظرات خبرگان حوزه‌ی آموزش و پرورش و اسانیددانشگاهی تأیید شد.

این مرحله شامل بررسی تناسب ابعاد مولفه‌های مدل با نیازهای حرفه‌ای معلمان و اهداف آموزشی بود. سپس اعتبار سازه با استفاده از تحلیل عاملی تأیید CFA و تحلیل عاملی اکتشافی EFA ارزیابی شد. شاخص‌های برازش مدل مانند RMSEA, CFI, GFI در محدوده‌ی قابل قبول قرار داشتند. که نشان دهنده‌ی تطابق مناسب مدل با داده‌هاست. همچنین اعتبار همگرا از طریق محاسبه‌ی میانگین واریانس استخراج شده AVE و پایایی ترکیبی CR بررسی شد که مقادیر AVE بالاتر از ۰/۵ و CR بالاتر از ۰/۷ نشان دهنده‌ی اعتبار بالای مدل بود. برای بررسی اعتبار تشخیصی جذر AVE هر سازه با همبستگی بین سازه‌ها مقایسه شد که تأییدکننده‌ی تمایز مناسب بین مولفه‌های مدل بود. علاوه بر این اعتبار پیش بین مدل با استفاده از تحلیل رگرسیون و آزمون‌های آماری مرتبط ارزیابی شد که نشان داد مدل قادر به پیش بینی تغییرات در توسعه حرفه‌ای معلمان است. در نهایت پایایی مدل با محاسبه‌ی ضریب آلفای کرونباخ (بالاتر از ۰/۷) تأیید شد. با توجه به این ارزیابی‌ها مدل ارائه شده از اعتبار

علمی و عملیاتی بالایی برخوردار است و می تواند به عنوان چارچوبی معتبر برای برنامه ریزی و بهبود توسعه ی حرفه ای معلمان ابتدایی مورد استفاده قرار گیرد.

- پیشنهادهای کاربردی

نتایج سؤال اول پژوهش نشان داد که ابعاد دانش، مهارت و نگرش به عنوان مؤلفه های تشکیل دهنده توسعه حرفه ای معلمان ابتدایی بر این اساس پیشنهاداتی ارائه می گردد:

-**دانش:** معلمان باید دانش خود را در زمینه روش های نوین تدریس، روان شناسی تربیتی، مدیریت کلاس، و طراحی ارزیابی های کیفی و کمی به روز کنند تا آموزش مؤثرتری ارائه دهند. پیشنهاد می شود دوره ها و کارگاه های آموزشی ضمن خدمت برای ارتقای دانش حرفه ای معلمان در زمینه هایی مانند برنامه ریزی درسی، روش های تدریس مشارکتی و فعال، شناخت تفاوت های فردی دانش آموزان، و حمایت از دانش آموزان با نیازهای ویژه برگزار شود. همچنین، آشنایی با آخرین یافته های پژوهشی در آموزش به بهبود عملکرد معلمان کمک می کند.

-**مهارت:** برای ارتقای مهارت های حرفه ای معلمان، پیشنهاد می شود دوره های عملی در محیط های واقعی کلاسی و کارگاه های مهارت افزایی برگزار شود تا توانایی مدیریت کلاس و برنامه ریزی مؤثر تدریس بهبود یابد. معلمان باید مهارت های حل مسئله، تفکر انتقادی، و مدیریت زمان را تقویت کنند تا چالش های آموزشی را بهتر مدیریت کرده و دانش آموزان را به تفکر عمیق ترغیب کنند. همچنین، استفاده از روش های تدریس تعاملی و مشارکتی، تقویت مهارت های ارزیابی پیشرفت دانش آموزان، و شرکت در جلسات مشاوره و مربی گری توصیه می شود. مشارکت در فعالیت های گروهی نیز برای پرورش مهارت های کار تیمی و همکاری معلمان ضروری است.

-**نگرش:** معلمان باید نگرش خود را به سمت یادگیری مادام العمر، پذیرش فناوری های جدید، و همکاری با همکاران و اولیای دانش آموزان سوق دهند تا همگام با تحولات آموزشی پیش بروند. تقویت همدلی، مسئولیت پذیری، و تعهد حرفه ای برای ایجاد محیطی حمایتی و بهبود کیفیت آموزش ضروری است. همچنین، معلمان باید نگرش مثبتی نسبت به تنوع فردی دانش آموزان، ارزیابی به عنوان ابزاری برای بهبود یادگیری، و مشارکت در فعالیت های پژوهشی و توسعه حرفه ای اتخاذ کنند. پرورش نگرش انتقادی و پرسشگر نیز برای تشویق دانش آموزان به تفکر عمیق توصیه می شود.

نتایج پژوهش نشان داد که مؤلفه های فناوری های آموزشی، شایستگی های شخصی عوامل زمینه ای به عنوان مؤلفه های توسعه حرفه ای ارائه می گردد.

-**فناوری های آموزشی:** پیشنهاد می شود به منظور بهبود کیفیت آموزش و افزایش مشارکت دانش آموزان، از نرم افزارهای آموزشی تعاملی بهره گیری شود تا فرآیند یادگیری جذاب تر و مؤثرتر گردد. معلمان باید با پلتفرم های آموزش آنلاین آشنا شوند و توانایی مدیریت آموزش مجازی را در

شرایط ضروری کسب کنند. همچنین، استفاده از فناوری‌های نوینی مانند واقعیت افزوده و واقعیت مجازی، تجربه یادگیری عمیق‌تر و جذاب‌تری را برای دانش‌آموزان فراهم خواهد کرد. برگزاری دوره‌های آموزشی تخصصی جهت آشنایی معلمان با ابزارهای تولید محتوای دیجیتال مانند ویدئو، پادکست و اینفوگرافیک از اهمیت بالایی برخوردار است. علاوه بر این، استفاده از سیستم‌های مدیریت یادگیری برای سازمان‌دهی و پیگیری پیشرفت دانش‌آموزان پیشنهاد می‌شود تا فرآیند آموزش به شکلی منظم و هدفمند پیش رود.

-**شایستگی‌های شخصی:** پیشنهاد می‌شود معلمان برای ارتقاء کیفیت آموزش، مهارت‌های ارتباطی، مدیریت استرس، حل مسئله، انعطاف‌پذیری و رهبری را تقویت کنند. همچنین خوداندیشی، تفکر انتقادی، کار تیمی، مدیریت زمان و درک نیازهای دانش‌آموزان از دیگر شایستگی‌های مهم است که باید پرورش یابد تا محیطی پویا و مؤثر برای یادگیری فراهم شود.

-**عوامل زمینه‌ای:** پیشنهاد می‌شود سیاست‌هایی تدوین شود که معلمان را به مشارکت در دوره‌های آموزشی و توسعه حرفه‌ای ترغیب کند و فرهنگ سازمانی مثبت و حمایتگر در مدارس برای افزایش انگیزه و تعهد معلمان ایجاد گردد. همچنین سیاست‌هایی برای کاهش بار کاری معلمان و ایجاد تعادل بین کار و زندگی شخصی آنان در نظر گرفته شود. تقویت فرهنگ همکاری بین معلمان و مدیران به منظور ایجاد محیطی پویا و حمایتی اهمیت دارد. اجرای سیاست‌های تشویقی برای قدردانی از معلمان برجسته و ایجاد انگیزه در دیگر همکاران ضروری است. همچنین راه‌اندازی سیستم‌های حمایت روانی و اجتماعی برای کاهش استرس و بهبود سلامت روان معلمان پیشنهاد می‌شود. مدارس باید به سمت پذیرش نوآوری و تغییرات آموزشی سوق داده شوند تا معلمان بتوانند به‌روز بمانند. تأمین منابع مالی و تجهیزات لازم برای بهبود کیفیت آموزش باید مد نظر قرار گیرد. در نهایت، تقویت فرهنگ بازخورد سازنده و مستمر در مدارس برای ارتقاء عملکرد معلمان و دانش‌آموزان توصیه می‌شود.

۶. منابع و مآخذ

-ورگ، جان، و آرمین گال، مری، (۱۳۹۸). **روش‌های تحقیق کیفی و کمی در آموزش**. (احمد رضایی، مترجم). تهران: انتشارات علم.

-بازرگان، زهرا، (۱۳۹۸). **ارزیابی کیفیت آموزش و پرورش: رویکردهای نوین**. تهران: انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی.

-کشت‌ورز، احمد، و اناری، محمدحسین، (۱۳۹۸). **توسعه حرفه‌ای معلمان در نظام آموزشی ایران**. اصفهان: انتشارات دانشگاه اصفهان.

- علی محمدی، حسین، رضایی، محمود، و احمدی، سعید، (۱۳۹۸). *نقش آموزش ضمن خدمت در توسعه حرفه‌ای معلمان*. تهران: انتشارات فرهنگ.
- گارفری، رابرت، اسمیت، جان، و جونز، مری، (۱۳۹۸). *توسعه حرفه‌ای در نظام‌های آموزشی بین‌المللی*. (محمد حسینی، مترجم). تهران: انتشارات رشد.
- جیانگ، لی، ژانگ، وی، و لیو، چن، (۱۳۹۸). *رویکردهای نوین در آموزش معلمان*. (علیرضا محمدی، مترجم). تهران: انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی.
- کولت، مایکل، (۱۳۹۸). *نظریه‌های یادگیری و توسعه حرفه‌ای معلمان*. (زهره احمدی، مترجم). تهران: انتشارات سمت.
- کندروز، استفان، (۱۳۹۸). *راهنماهای توسعه حرفه‌ای در آموزش مدرن*. (مهدی رضایی، مترجم). تهران: انتشارات ارسباران.
- استوک، جیمز، ویلسون، سارا، و تامپسون، مارک، (۱۳۹۹). *فناوری‌های نوین در آموزش معلمان*. (احمد حسینی، مترجم). تهران: انتشارات رشد.
- ورموت، کلارا، جانسون، لیزا، و اسمیت، دیوید، (۱۳۹۸). *توسعه حرفه‌ای معلمان در عصر دیجیتال*. (محمد رضایی، مترجم). تهران: انتشارات علم و دانش.
- واحد، سارا، حسینی، علی، و جعفری، محمود، (۱۳۹۸). *نقش بازخورد در توسعه حرفه‌ای معلمان*. تهران: انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی.
- Ryan, C.L., & McAllister, M.M. (2020). Professional development in clinical teaching: An action research study, *Nurse Education Today*, S0260-6917(19)30745-2.
- Tran, L.T., Nghia, T.L.H. (2020). Leadership in international education: leaders' professional development needs and tensions. *High Educ*, 80, 479-495.
- Siewseeng, Y., Tuntinakhongul, A., & Tungkunanan, P. (2021). Components of Chinese Language Teacher's Functional Competencies: A Confirmatory Factor Analysis. *International Journal of Instruction*, 14(1).
- Wang, Q. (2020). The Strategy of Cultivating Graduate Students' Innovation in Interdisciplinary Perspective. In 4th International Conference on Culture. Education and Economic Development of Modern Society Atlantis Press: 1218-1221.

- Young, S. William. S. Mark. B. (2019). factors affecting Phd student success. International journal of exercise science, Polk State College, Florida.
- Zhao, J. (2010). School knowledge management framework and strategies: The new perspective on teacher professional development. Computer in Human Behavior, 26, 168-175.
- Wang, Q. (2020). The Strategy of Cultivating Graduate Students' Innovation in Interdisciplinary Perspective. In 4th International Conference on Culture. Education and Economic Development of Modern Society Atlantis Press: 1218-1221.
- Young, S. William. S. Mark. B. (2019). factors affecting Phd student success. International journal of exercise science, Polk State College, Florida.